

PODDAĆ (130) *vb pf*

o oraz a jasne.

inf poddać (23). ◇ *fut 1 sg* poddâm (2). ◇ *3 sg* poddâ (4). ◇ *praet 1 sg m -m* poddâł (1). ◇ *2 sg m* poddâłeś, -ś poddâł (9). ◇ *3 sg m* poddâł (54). *f* poddała (4). *n* poddało (2). ◇ *3 pl m pers* poddali (5). ◇ *plusq 3 sg m* był poddâł (2). ◇ *imp 2 sg* poddâj (3); -âj (1) *BudBib*, -aj (1) *BibRadz*, -(a)j (1). ◇ *1 pl* poddâjmy (1). ◇ *2 pl* poddâjcie (1). ◇ *con 1 sg m* bych poddâł (1). ◇ *3 sg m* by poddâł (8). *f* by poddała (1). ◇ *3 pl m pers* by poddali (1). ◇ *con praet 3 sg m* by był poddâł (1). ◇ *1 pl m pers* bychmy byli poddali (1). ◇ *3 pl m pers* by byli poddali (1). ◇ *impers praet* poddâno (1). ◇ *part praet act* poddâwszy (4).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVII i XIX w.

1. *Uzależnić, podporządkować; subicere Vulg, PolAnt, Modrz, Cn; submittere BartBydg, Modrz; subdere Modrz, Cn; supponere Modrz; dare, humiliare, subicere sub pedes PolAnt; revocare, subiungere Mącz; praevenire Vulg; addicere, emancipare, mancipare Cn [w tym: kogo, co (109)] (112) : BartBydg 236; tedyć też y łam łyn będzie poddan temu który poddał wżytko/ áby Bog był wżytkim we wżytkich. BibRadz 1.Cor 15/28; WujNT Rom 8/20.*

poddać komu (33): TarDuch B5; Ale gdy mu będą wśyftkie rzeczy poddâne/ tedy y łam łyn poddan będzie onemu który mu poddał wśyftkie rzeczy Leop 1.Cor 15/28, 1.Cor 15/27, Hebr 2/5; Zwierzęta dla tego Bog człowiekowi poddał/ áby ich słuźnie vżywał. BibRadz I 5c marg, 1.Cor 15/27, Hebr 2/5, 8; OrzQuin N2v; BiałKat 86; Oćiec niebieski łam Bog iedyny wśzechmogący poddał wśyftko oprócz siebie łamego Iezufowi łynowi łwoiemu CzechRozm 203, 25, 37v, 45, 47, 52v [2 r.]; CzechEp 330, 413; NiemObr 104; Abowiem nie ániółomći poddał Bog świat przyłzły WujNT Hebr 2/5, 1.Cor 15/27, 28, Hebr 2/8. Cf Zwroty.

W charakterystycznych połączeniach: poddać anjom (4), Bogu (2), człowiekowi (3), kapłanowi; poddać anjoły, głowy, krolestwo, lud, myśli, narody, okrąg ziemi, siebie, śmierć, świat, wszy(s)tko (wsztyki(e) rzeczy) (31), zwierzęta.

Zwroty: »[komu] w dziedzictwo poddać« (1): w których [świadectwach] to łobie Bog przyczya/ iż on łam krolá tego [tj. Chrystusa] dáć miał/ y krolom go łam vczynić [...] / y narody mu w dziedzictwo poddać. CzechRozm 177v.

»poddać pod moc« [w tym: czyj (7), komu (2)] = ad potentiam revocare Mącz; potestati subicere Modrz [szyk zmienny] (8): raczy datz mnie grzełńnemu/ ijębych [...] tobie ciało ij ducha pod motz twoię dołkonale poddâl. OpecŻyw 72v; SeklKat O2v; RejKup p5; Mącz 505c; ábowiem ielłiz białagłowę pánem zowiemy/ przyłtoi áby káždy z nas myłli łwe wśyftki/ y chćiwoći/ poddał pod moc iey GórnDworz Cc2v; HistRzym 75v; RejZwierc 1v; ONo też trzebá połtánowić/ żeby białe głowy do łpraw Rzeczypołpolitey niebyły przypułzczáne/ ktore Bog pod moc męźow poddał ModrzBaz 49.

»pod poddaność poddać [komu]« (1): Naprzod áby [żony] były poddâne męźom/ pod ktorą poddaność poddał Pan Bog Iewę Iádámowi WerKaz 288.

»poddać pod, w posłuszeństwo« [w tym: czyje (3), komu (2)] (3:2): RejPs 220v; Iż ty cudzołozniki á ty ludzie łwowlonie bez zakonu żywiące/ będzie Pan Bog okrutnie łdźił czáfu ładu łwoiego/ á

podda ie pod frogie pośluzęństwo iego. *RejPos* 43v; (*marg*) Dziwna miłość bofka ku człowieku. (-)
Bo obacz iako cie Pan ná tym świcie vbłogofławić raczył/ [...] máluczko cie nie zrownął z Anyoły.
Wízytko co iest ná ziemi poddał w pośluzęństwo thobie. *RejPos* 146, 3v; *RejZwierc* 1v.

»poddać sobie« = *subicere sibi PolAnt, Vulg* (3): *BibRadz Phil* 3/21; Iezus Kryštus przemieni Ciało
nálze [...] według mocy przez którą też może poddać sobie wízytki rzeczy *GrzegŚm* 8 [*przekład tego
samego tekstu BibRadz*]; *WujNT 1.Petr* 3/22.

Szeregi: »poddać i podbić« (1): ktoremu [*papieżowi katolicy*] nie tylko zbor powfzechny/ ále też y
Monárchy świeckie z ich páńftwy/ poddać/ y podbić chcą. *NiemObr* 55.

»podłożyć a poddać« (1): Bog Ociec wízythko podłożył á poddał pod nogi Pána Kryštułowe
*RejPosWiecz*² 92.

W przen (14) :

Zwroty: »poddać głowy [*pod co*]« = *poddać się* (1): Iako s postronnych narodow zacni krolowye
mieli poddać głowy fwe pod krolestwo Pána Krištułowe *LubPs P6 marg*.

»poddać pod miecz [*czyj*]« (1): Kthoryż on iesth co od wíchodu fłóncá wzbudził fprawiedliwość/
wezwał iey áby przyfzła zá niem/ podał mu narody/ á podbił podeń Krole/ poddał ie pod miecz
iego [*dabit ... in gladium eius*] iako proch *BibRadz Is* 41/2.

»poddać pod nogi [*czyje*]« = *subicere sub pedibus PolAnt, Vulg* [*szyk zmienny*] (10): *WróbŻółt*
46/4; *BibRadz Hebr* 2/8; Wízytkoś poddał pod nogi iego [*Adama*]/ Woły y owce wízytki/ nád tho
y zwierzęta polne *HistRzym* [39]v, 69; *RejPos* 3v; *RejPosWiecz*² 92; *CzechRozm* 25; *WujNT 1.Cor*
15/26, *Eph* 1/22, *Hebr* 2/8.

»poddać ramiona, ręce« [*w tym: komu* (1)] = *poddać się; praevenire manus Vulg; dare humerum*
PolAnt (2:1): Murżyńska ziemia pokwapi fie poddać ręce fwoie bogu. *WróbŻółt* 67/32; Ale się oni
hárdzie fprawowali/ á nie fłucháli rofkazania twego [...]/ á niechcieli poddać rámion fwoich/ y
záthwárdzili kárk fwoy á nie chcieli fłuchác. *BibRadz 2.Esdr* 9/29; *BudBib 2.Esdr* 9/29.

Przen (13) :

poddać pod co (1): Bo rzeczy ná święte potrzeby oddáne/ ná świetfkie potrzeby obroćili/ á poddali
ie pod fwoie pożytki y pod fwe żądze. *ModrzBaz* 135v.

Zwrot: »[*komu*] w moc poddać« (1): Socrates [...] iuż wpotachłych leciech na arfie się wczyl/ y
palce fwoie miftrzewi w moc poddał. *KwiatKsiąż* E4.

a) Podporządkować się duchowo (11) :

poddać komu, czemu (9): Chcefz wízytkę roftropność twoię ile rozum twoy niefie/ Bofkiemu
piřmu/ y wyrozumieniu poddać? *KrowObr* 127; Nie poddaý názbyt myfli twej żonie/ áby nie wzięła
gory nád mocą twoią. *BibRadz Eccli* 9/2; *SienLek* 2; *BudBib Eccli* 9/2; o to się káždy ma naywięcey
fłaráć/ [...] áby chęć fwą rozumowi poddał. *ModrzBaz* 6v; Poddajmy Pánu Iezułowi vprzeymość
woley nálzey *SkarŻyw* 83; *NiemObr* 180; Błogofławiony człowiek/ co Iákubowemu/ Bogu vfa/ y
cále fwą myśl poddał iemu *GrabowSet* D2. Cf »poddać pod moc«.

Zwroty: »poddać pod moc« [*w tym: czego* (1), *czemu* (1)] (2): Ale iefliżby [*człowiek*] do lat
przyfzedłzy/ chował iefzcze on ogień/ w oziębłym ferczu/ á chciał rozum fwoy który w ten czas

ieft zupełney siły/ poddać pod mocz zemdlonym śmyłom/ thám iuż inákfzey rády niemáfz/ iedno takiego wyrzucić s pośrodká ludzi *GórnDworz* L13v; *RejPos* 90.

»podać w posłuszeństwo [czego]« (1): lepiejby vczyńił/ kiedyby pośluchawłzy rády X.A. fźperować rozumkiem śwym prześtał/ poddawłzy rozum śwoy w poślufzeństwo wiáry prawdziwey páná Chriftuśowe. *NiemObr* 143.

Szereg: »podać a podłóżyć« (1): Rácźże ty śam wśzytki zburzone myłli/ á rozumy nád wołá thwoię wyniołfe/ poddać á podłóżyć pod moc prawdy twoiey święthey *RejPos* 90.

a. *Podporządkować politycznie* (35) : Subiungere urbem aliquam ad Imperium Romanum, Poddąć. *Mqcz* 178b.

poddać komu (6): *HistJóz* E3; Powiedział tesz ze powiedayá omnie abich ya miał Kamieniecz wfyacz a Turkowy poddacz *LibLeg* 11/13v; iá ieftem Tintifus [...] / ktorym wśzytki ludzie świeckie twemu máieftatowi [tj. tobie] poddał *HistAl* Mv; Sonnenburg. Bárzo bogáty Klutz. Krzyżacy gi Krolowi Duńskiemu poddali *KwiatOpis* B4. Cf »podać sobie«.

Zwroty: »w maństwo [czyje] poddać« (1): S tey przyczyny then Kárzeł kłiętstwo Geldriykie w maństwo Fráncułkie poddał *BielKron* 191.

»pod [czyj] moc poddać« (1): [Ankus Marcyjus] Thułzki/ Fidenaty/ y ine grániczne nieprzyiaciele zwycięzył/ y pod Rzymką moc poddał *BielKron* 102.

»podać sobie, pod się« (2:1): panuy a podday pod fię nieprzijaciele tve. *WróbŻółt* 117v; Zátym kxiązę rozgniewawłzy fię poddał łobie mocą wśzytkę ziemię *HistRzym* 34v; Iako śprofný Antykryłt zwodził Stany wśzelkie Zmyłlonymi duźámi: ták w poddańftwo śwoie Wyniośzy/ poddał łobie Kroleftwo oboie. Ná Ziemi y ná Niebie/ Hárdźie rofkázuiąc *GrzegŚm* Av.

W przen (1) :

Zwroty: »podać ramiona [swoje pod co]« = *poddać się* (1): Ták powieda Pan poddaycie rámoná wálze pod łłużbę Krolá Bábilońkiego [*Inclinate legem vestram et operamini regi Babylonis*] *BudBib Bar* 2/19[21].

[»szyje swe poddać [czemu]« = *pójść w niewolę*: rzecz niewátpliwa/ że Tureckim okowom szyie fwe poddamy. *Respons* N4.]

Przen (2) :

poddać komu (1): Rozmyśl iedno łobie/ iákie vpadki śpráwiło pośpolite opillftwo. Te narody męźne bárzo y waleczne nieprzyaciołom poddałó. *WerGość* 238.

Zwrot: »pod panowanie [czyje] poddać« (1): To [opillftwo] mury obronnych miałt przez wiele lat trzeźwością od nieprzyacioł obronione/ nieprzyaciałom [!] otworzyło. To narody zuchwále/ y rofkázowania nie ćierpiące/ pod pánowanie infzych poddałó. *WerGość* 238.

αα. *O Bogu* (11) :

poddać komu (5): *Leop Deut* 25/19; Abowiem Pan Bog twoy ieft w oboźie twoiem/ áby ćię bronil á tobie poddał nieprzyaciały twoie [*ad dandum inimicos tuos*] *BibRadz Deut* 23/13, *Deut* 9/3. Cf *Zwroty*.

Zwroty: »poddac pod moc« [*w tym: czyją (2), komu (1)*] [*szyk zmienny*] (3): Poddal pod moc náífę tu wślytki narody *LubPs* M4v, M4v *margin*; Abowiem Pan Bog [...] wiele kroleństw írodze íkaral/ y pod moc pogańfką poddał. *KrowObr* 79v.

»poddac [*komu*] w posłuszeństwo« (1): poddam mu też wślytki narody w pośluszeństwo iego/ á łupy okrutnych mocarzow będzie dzyelił sobie wedle woley íwoiey. *RejPos* 104v.

W przeni (4) :

Zwroty: »poddac pod nogi [*czyje*]« = *subicere sub pedibus Vulg* [*szyk zmienny*] (3): *WróbŻółt* 46/4; Nieruśláiąc iney írogofci iedno tylko lámem ílownem íkaraniem/ poddał [*Bog*] ludzi rozmayte pod nogi náífę *RejPs* 70v; *Diar* 89.

»poddac pod prawicę« (1): [*Ezajasz*] powiedal íłowá Páńfkie/ mowiac: Pomázáńcowi memu Cyrułowi podniołę práwicę/ á poddam pod nię lud y krolestwá wielkie. *BielKron* 110v.

a. *Zrezygnowac z obrony, skapitulowac, oddac oblegajacym* (11) : Pothym Soliman ciágnal do zamku y miáítheczká máłego rzeczónego Tátá/ poddano ij zarázem/ zburzyli ij Turcy do grunthu *BielKron* 316; około Boleśláwcá íedm lat leżano/ który potym wdowá będąc Offká Kłięzná poddałá/ gdy nie miála co íeść y pić ná nim. *BielKron* 382v, 243v, 315 [2 r.]; *ActReg* 8.

poddac komu (5): A gdy do zamku przyciágli [*książęta litewscy*]/ Piothrás Thurłki z Łęczyckiey zyemie dla boiaźni poddał im zamek/ nie máiac gwałtu żadnego. *BielKron* 376v, 365; *BiałKaz* K3v; *OrzJan* 103. *Cf* »poddac nieprzyjacielowi«.

W charakterystycznych połączeniach: poddac miasto, zamek (4).

Zwrot: »poddac nieprzyjacielowi« (1): Káleteńczykowie [...] oblężeni od Angielskiego Krolá [...] vmyślili Miáíto poddac nieprzyjacielowi. *Phil D*.

b. *Sprawic, aby ktoś podlegał jakimś prawom* (5) :

poddac pod co (4): *PatKaz III* 93; Gdyż íalna rzecz że to Páweł przeciw fáłzywym Apośtołom żyduiacym mowi/ którzy chcieli poddac Chrześcijány pod ceremonie ítárego zakonu *WujNT* 700. *Cf Zwroty*.

Zwroty: »poddac pod moc [*czego*]« (1): rozumieli to [*panowie*] iż wíętlza rzecz íeśť pánowanie poddac pod moc praw [*legibus submittere*]/ niźli pánowác *ModrzBaz* 101.

»poddac pod posłuszeństwo [*czego*]« (1): A tu możelz zrozumiec/ iż tá rzecz záwždy była w wielkiej íáłce [...] v niego [*Chrystusa*]: gdyż y mátkę íwá íwięta [!] [...] raczył poddac pod pośluszeństwo zakonu tego *RejPos* 43v.

Przeni [czemu] (1) : A przeto ía tak dzierzę/ iż nie to było głowne przed íię wzięcie náтуры/ żeby ludzi chorobam/ niewczáłom/ y doległóciam poddałá *Górndworz* H8v.

2. *Powierzyc, zlecic [co]* (7) :

poddac komu (2): Ktorem íędziom kto nie chce ábo nie ímie wślytkiey íwey náuki y ípraw íwoich poddac; ten dofyć pokázuie/ iż prawdzie nie vfa *WujNT* 460. *Cf W przeni Zwrot*.

poddac czemu (1): gdyż y Páweł í. náukę íwá/ którą był wziął od Bogá [...]/ poddał rozśádkowi íńszych Apośtołow. *WujNT* 582.

poddac pod co (4): zá czem vmyśliliśmy te íwięte księgi znowu przełózone/ [...] Wáłzey K:M: pánu íwemu miłóściwemu offiarowác/ obnowic/ y pod miłóściwá a íáłkává obronę poddac. *BudBibKaw*

A3v; *WujNT Gal 2 arg*; wymyśliłem [...] to zdanie fwe w pośrzodek bráciey fwey podać. [...] pod mądry rozłądek y korekturę Ich M. to wýztyko poddawłzy. *VotSzl B4v, C4v*.

W przeni (1) :

Zwrot: »[komu] zlecić a w ręce poddać« (1): Wiele yeft hiftoriy á przykłądow [...] yákoby fie myeli rodzicy záchować przeciwko Doktorom á náuczycyelom fwyh fynow/ s ktorych mogłby koždy doznać [...] / że nye ináčzey przeciwko nim máyá fie myeć/ yedno yáko then ktory gdyby yákemu zacnemu [...] człowyekowi co ták kofztownego/ potrzebnego/ y pożytecznego zlecił á wręce poddał. *GliczKsiąż N3v*.

3. Sprawić, że ktoś znalazł się w jakiejś sytuacji, doprowadzić do czegoś; dare PolAnt; reddere Modrz [kogo] (4) :

[*poddać ku czemu*: prosiła go aby iei raczey gardło wziął, nizli ią poddał ku tak srogiemu zelzeniu. *PlutMKoch 250.*]

poddać pod co (2): *BudBib Iudith 9/2*; Abowiem y w fámej chęci ieft nieiákie męłtwo/ ktora czem się więcey wyciągnie/ tem mniefy człowieká pod niecnoty iákie podda. *ModrzBaz 9v; PowodPr 4*.

poddać w co (1): Do narodu zdradzieckiego pošę go/ y [...] rofkazę mu/ żeby pobrał plony y poplądrował korzyści: y ten lud áby poddał w podeptanie/ iáko błoto ná vlicách. *PowodPr 8*.

4. Dać, udzielić (2) :

poddać komu co (1): kthorego [*Adama*] był Pan á ftworzycyel náłz na wyobráżenye fwoye vczynił/ [...] y zwirchność iemu poddał/ zlecuyąc yemu moc á pánowánye nád ź[w]yerzety *GliczKsiąż C6*.

Zwrot: »w [czyją] moc poddać [iż]« (1): wnáłfę moc poddał/ iż fye tákimi [*tj. synami bożymi i dziedzicami królestwa niebieskiego*] ftawamy *KromRozm II b2v*.

a. [Podać, wręczyć [co do czego]: Jan Chądzynsky [...] opowiedział się i skarżył przed urzędem rewizorskim, że od urzędu JMP starosty chęcińskiego cirpi wielkie krzywdy [...]; które tu na karcie do urzędu rewizorskiego poddał *LustrSand 308.*]

5. Przekazać prawnie majątek [co komu] (4) : a Matką yego włafzną [*lege*: matka ... włafna] thego woyka wyfzy opyřzane⁶⁰ potdała mu then Mlyn w Kalyřzu zewfzytkym Gruntem *ZapKościar 1582/31v, 1581/22*; [a dobrowolnie przedał fwoię máietnořć Wociechowy Depcie, [...] y poddał mu przed prawę m náłzym *ZapWpolJutr 1549 4/19, 1550 4/19*].

Zwroty: »poddać w moc« (1): Iřz dobrowolnie poddała w moc wszeliakie dobra ktorekolwiek będą i są po niey [...] temuž tho Woiciechowi Siostrzankowi swemv *ZapKościar 1580/10*.

»w possessyją poddać« (1): Wpossesją im także poddał wyzei omieniony Bartořz, Dom W Kościerzynie *ZapKościar 1579/3v*.

6. Podłożyć; przeni [co czemu] (1) : Wftań/ woła ná cię Pan/ á śpieřz fię k niemu/ Poddawłzy rámię brzemienu fwoiemu/ Nieř fwe vćifki/ złoż y doległości *GrabowSet Q4*.

Synonimy: **1.** opanować, podbić, posieść, wziąć, zająć, zniewolić; **2.** powierzyć, zlecić, **3.** doprowadzić, sprawić; **4.** udzielić; **5.** przekazać; **6.** podłożyć.

Formacje współrdzenne cf DAĆ.

Cf 1. PODDANIE, PODDANY